

VALDAS PRUSKUS

Vilniaus Gedimino technikos universitetas

VERTYBĖS IR KULTŪRINIS IDENTITETAS KOMUNIKACIJOS KONTEKSTE

Values and Cultural Identity in the Context
of Communication

SUMMARY

Globalization has accelerated the exchange of labor and capital and gave the hope of social progress and economic prosperity to nations. It has also led to rapid cultural exchange as well as the need for effective cross-cultural communication. Cultural exchange means modification of values as well as cultural ones. However, these exchanges are not simple. It turned out that nations are not ready easily and thoughtlessly adopt all the proposed values. This is because many of them, conditioned by historical traditions and local customs, are opposite of other nations cultural traditions and mentality. Therefore, the problem of the preservation of cultural identity is still not lost its relevance. As historical experience shows, knowledge and enhancement of our own values mostly helps to develop immunity of alien unacceptable values. It is only possible when there is a clear understanding of what values are, what place it occupies and what role it play in the individual's and in society's life. The paper precisely analyzes the values in the system of society's moral values security and development, their place and role in preserving the cultural identity in the context cross-cultural communication.

SANTRAUKA

Visuotinė globalizacija paspartino darbo ir kapitalo mainus, suteikė tautoms socialinės pažangos ir ekonominės gerovės viltį. Ji paskatino ir spartesnius kultūrinius mainus, o kartu ir efektyvios tarpkultūrinės komunikacijos poreikį. Kultūriniai mainai reiškia keitimąsi ir vertybėmis. Taip pat ir kultūrinėmis. Tačiau šie mainai nėra paprasti. Pasirodė, kad ne visas siūlomas vertybes tautos pasirodė lengvai ir beatodairiškai priimti. Juolab kad daugelis jų, sąlygotos istorinių tradicijų ir vietos papročių, yra priešingos kitų tautų kultūrinei tradicijai bei mentalitetui. Tad aktualumo nepraranda kultūrinio identiteto išsaugojimo problema.

RAKTAŽODŽIAI: kultūra, vertybė, kultūrinis identitetas, tarpkultūrinė komunikacija, kalbos ir kultūros santykis.

KEY WORDS: culture, value, cultural identity, intercultural communication, relation of language and culture.

Kaip rodo istorinė patirtis, imunitetą svetimoms neprimtinoms vertybėms geriausiai padeda ugdytis savų vertybių pažinimas ir puoselėjimas. O tai įmanoma tik tada, kai yra aiškus supratimas, kas yra vertybės ir kokią vietą bei vaidmenį jos atlieka individo ir visuomenės gyvenime. Straipsnyje kaip tik ir analizuojamos vertybės visuomenės vertybinės saugos ir raidos sistemoje, jų vieta ir vaidmuo išsaugant kultūrinį identitetą tarpkultūrinės komunikacijos kontekste.

KULTŪRINIS IDENTITETAS TARPKULTŪRINIO BENDRAVIMO KONTEKSTE

Kultūrinio tapatumo (identiteto) sąvoką į tarpkultūrinę komunikaciją įvedė JAV psichologas Erikas Eriksonas. Ši sąvoka plačiai naudojama etnologijoje, kultūrinėje ir socialinėje antropologijoje. Bendriausia prasme kultūrinis identitetas reiškia, kad žmogus suvokia save esant tam tikros sociokultūrinės grupės nariu, o tai leidžia jam suvokti save sociokultūrinėje erdvėje ir laisvai orientuotis jį supančiame pasaulyje.

Identiteto siekis yra būdingas kiekvienam žmogui, nes kiekvienas nori suvokti kas esąs ir nustatyti savo santykį su kitais žmonėmis. Kad jį įgytų, jis privalo savanoriškai priimti bendruomenėje egzistuojančius savivokos, elgsenos, vertybių ir bendravimo su kitais žmonėmis elementus¹⁰.

Mokslinėje literatūroje skiriamos kelios identiteto rūšys: profesinis, socialinis, etninis, politinis, religinis, psichologinis ir kultūrinis¹¹. Mus domina *kultūrinis identitetas*. *Tai individo priklausomybė kuriai nors kultūrai ar kultūrinei grupei, formuojanti vertybinį individo santykį su pačiu savimi, kitais žmonėmis, visuomene ir pasauliu.*

Kultūrinio identiteto esmė ta, kad individas sąmoningai perima egzistuojančias kultūrinės normas ir elgesio modelius, vertybines orientacijas ir tapatina save ir savo elgesį su toje visuomenėje egzistuojančiais kultūriniais pavyzdžiais. Kultūrinis identitetas padeda formuoti

stabilias individo savybes, dėl kurių vieni ar kiti kultūriniai reiškiniai sukelia jam simpatijos ar antipatijos jausmą. Priklausomai nuo vieno ar kito sukkelto jausmo, jis renkasi ir atitinkamą bendravimo manierą, tipą ir formą.

Kiekvienas žmogus perduoda tą kultūrą, kurioje jis išaugo ir susiformavo kaip asmenybė, nors jis pats to ir nepastebi. Tačiau susitikus su kitos kultūros atstovu tas jo savitumas išryškėja. Žmonės ima suvokti save kaip konkrečios kultūros atstovus, mato, kad egzistuoja kitokios elgesio ir išgyvenimo formos, kurios labai skiriasi nuo jų kultūros normų.

Žmogaus identitetas labiausiai išryškėja jo santykyje su sociokultūrine grupe, kurios dalimi jis pats yra. Kadangi žmogus vienu metu yra kelių sociokultūrinių grupių narys (kaip konkrečios profesijos, religijos, bendruomenės ir t. t. atstovas), tai jis vienu metu turi kelis identitetus. Kitaip tariant, jis priklauso tam tikrai lyčiai (lyties identitetas), tautai (tautinis identitetas), profesijai (profesinis identitetas), turi statusą (statuso identitetas) ir t. t. Minėti identitetai susieja žmones ir kartu kiekvieną žmogų individualiai izoliuoja ir atskiria jį nuo kitų.

Kultūrinis identitetas tarpkultūrinės komunikacijos kontekste atlieka dvejopas funkcijas. Viena vertus, jis padeda komunikantams susidaryti nuomonę vieniems apie kitus, numatyti elgseną ir

požiūrius ir šitaip palengvina bendravimą. Kita vertus, bendraujant neišvengiamai kyla įtampos ir konfliktai, kurių atsiradimą skatina kultūrinis skirtingumo supratimas/nesupratimas¹².

Kultūrinis tapatumas remiasi kultūrų skirstymu į „sava“ ir „svetima“. Toks skirstymas gali skatinti ir bendradarbiauti, ir susipriešinti, konkuruoti. Esmė ta, kad susidurdamas su kitos kultūros atstovu ir jo elgesiu reprezentuojamu nežinomu kultūros reiškinių supratimu, individas neišvengiamai užima *naivaus realizmo* poziciją: jam atrodo, kad jo vertybės, elgsena ir supratimas yra vieninteliai teisingi. Tik ilgiau pabendravęs su partneriu jis suvokia, kad išankstiniai jo nusistatymai, elgsenos modeliai partneriui visai nesuprantami, ir jis susimąsto apie to nesupratimo priežastis.

Tų išgyvenimų spektras taip pat gan platus: nuo paprasčiausios nuostabos iki aktyvaus protesto. Tokiu atveju kiekvienas iš partnerių susiduria su jam svetima ir keista kultūra. Pats svetimos kultūros kitoniškumo suvokimas tampa pirmu žingsniu siekiant tą kitą, „svetimą“, supraciti ir priimti. Tarpkultūrinėje komunikacijoje raktažodžiu tampa sąvoka „svetimas“. Skiriamos kelios jos reikšmės ir prasmės:

- svetimas kaip nevietinis, užsienietis, esantis už gimtos kultūros ribų;
- svetimas kaip keistas, neįprastas, kontrastuojantis su įprastine aplinka;
- svetimas kaip neteisėtas, nežinomas ir nepasiekiamas pažinimui;
- svetimas kaip visagalis, prieš kurį žmogus bejėgis;
- svetimas kaip grėsmingas, keliantis pavojų aplinkiniams¹³.

Tarpkultūrinėje komunikacijoje „svetimas“ vartojamas plačiausia prasme kaip tai, kas yra už įprastinių ir savaime suprantamų dalykų bei reiškinių ribos. Tuo tarpu sąvoka „savas“ daug aiškesnė. Ja nusakoma tai, kas yra suprantama, artima, pažįstama. „Svetimos“ kultūros suvokimui, priėmimui, vertinimui neabejotiną įtaką turi specifinis ją suvokiančios kultūros požiūris į „savą“ ir „svetimą“¹⁴.

Galima pasakyti ir taip: susidūręs su svetima kultūra individas tarsi vyksta į kitą šalį, kuri jam yra nežinoma, bet viliojanti, kadangi ji nauja ir nepažįstama, žada naujas galimybes ir plečia akiračių.

Kaip rodo tyrimai, svetimą kultūrą žmonės priima skirtingai. Tai priklauso nuo amžiaus, patirties, žinių ir kt. Skiriami šeši svetimos kultūros priėmimo būdai (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. Svetimos kultūros priėmimo būdai

Svetimos kultūros priėmimo būdas	Apibūdinimas
<i>Kultūrinių skirtumų neigimas</i>	Dominuoja nuostata, kad visi žmonės pasaulyje laikosi (ar turi laikytis) tų pačių įsitikinimų, elgesio normų ir vertybių. Iš esmės tai <i>kultūrocentristinė</i> pozicija, pagal kurią visi žmonės turi galvoti vienodai kaip vienos kultūros atstovai
<i>Savos kultūros viršenybiškumo gynimas</i>	Esmė ta, kad nors ir pripažįstama, kad egzistuoja ir kitos kultūros, tačiau kartu formuojamas požiūris, jog svetimos kultūros vertybės ir papročiai, kelia grėsmę gimtajai kultūrai, susiformavusiam gyvenimo būdui. Tai skatina niekinantį požiūrį į svetimą kultūrą ir savosios iškėlimą

Svetimos kultūros priėmimo būdas	Apibūdinimas
<i>Kultūrinių skirtumų minizavimas</i>	Kai pripažįstama galimybė įvairių kultūrų, turinčių savas vertybes, normas, elgesio standartus ir ieškoma bendrų visas kultūras jungiančių bruožų. Ryškus pavyzdys – SSRS, kur nors ir buvo pripažįstami įvairių tautų kultūrų skirtumai, bet kartu ieškoma juos vienijančio prado – juo tapo „tarybinė kultūra“ kaip vienijantis jas visuomeninis simbolis
<i>Kultūrinių skirtumų egzistavimo pripažinimas</i>	Kitos kultūros savybių žinojimas, palankus požiūris į ją, bet nesūlantys aktyviai perimti jos vertybes ir laimėjimus
<i>Svetimos kultūros adaptacija</i>	Pastangos perimti svetimos kultūros vertybes, normas, gyvenimo stilių ir kartu bandyti išsaugoti savo kultūrinę identitetą (Lietuva įstojusi į ES)
<i>Integracija į svetimą kultūrą</i>	Kai perimamos svetimos kultūros vertybės, normos ir ilgainiui jos tampa savos

Santykiui su svetima kultūra ir jos priėmimui itin didelę įtaką turi kalba, kuri turbūt labiausiai išreiškia ir kultūrinį individo indentitetą. Kiekviena kultūra turi savo kalbinę sistemą, kurios padedama prisistato pasauliui ir su juo bendrauja¹⁵.

Įvairios kalbinio bendravimo formos vadinamos verbalinės komunikacijos

priemonėmis. Prie jų priskiriama ir žmogaus kalba, kuria vyksta informacijos mainai. Tačiau kalba yra tik vienas iš kalbos elementų, todėl jos funkcionavimo galimybės labiau suvaržytos nei kalbinių sistemų apskritai. Kalbos svarbą kultūroje sunku pervertinti. Ją galima nusakyti tokiais teiginiais:

KALBA	kultūros veidrodis, kuriame atsispindi ne tik žmogų supantis pasaulis, bet ir liaudies mentalitetas, jos nacionalinis charakteris, tradicijos, moralė, papročiai, vertybių sistema
	kultūros taupyklė, kadangi visos žinios, gebėjimai, tautos sukauptos materialinės ir dvasinės vertybės saugomos kalbinėje sistemoje: folklore, knygoje, šnekaamoje ir rašytinėje kalboje
	kultūros skleidėja, nes būtent kalba ji perduodama iš kartos į kartą
	padeda indentifikuoti pasaulio objektus, juos klasifikuoti ir sisteminti
	padeda organizuoti ir koordinuoti žmogaus veiklą
	kultūros instrumentas, formuojantis žmogaus asmenybę, kuri per kalbą perima tradicijas, papročius ir kt.

Taigi kalba yra specifinis informacijos priėmimo ir perdavimo būdas, ji taip pat valdo ir žmogaus elgesį. Būtent per kalbą perduodama socialinė patirtis, kultūrinės normos ir tradicijos, per ją realizuojamas kartų ir istorinių epochų perimamumas.

Kalbų įvairovė egzistuoja nuo seno. Mokslininkai priskaičiuoja 10 000 kalbų, tačiau aktyviau vartojamos tik 600, aktyviausiai – 60.

Tarpkultūriniam bendravimui iš seno vartotos kalbos, kuriomis šneka įvairios tautos. Manoma, kad pirmoji tarpkultū-

rinės komunikacijos kalba buvo *akady*, kurią vartojo daugelis Rytų tautų. Vėliau tokia tapo *graikų* kalba. Graikų kalba rašė žymiausi ano meto filosofai (Platonas, Aristotelis), mokslininkai, jos pagrindu kuriami pirmieji įvairių mokslo šakų terminai.

Romėnams užkariavus Graikiją, jos vietą užėmė lotynų kalba, kurią vartojo daugelis Romos imperijos teritorijoje gyvenusių tautų. Ji buvusi ir tarpkultūrinio bendravimo kalba. Lotynų kalba iki pat XVIII a. išliko mokslo kalba. Nustatyta, kad net 85 proc. mokslo ir technikos terminų kilę iš graikų ir lotynų kalbų.

XVII a. lotynų kalbą kaip tarpkultūrinio bendravimo kalbą ėmė keisti prancūzų kalba, ir šias pozicijas ji išlaikė iki XX a. pradžios. Tačiau nuo XX a. vidurio, spartėjant globalizacijos procesams, ją išstūmė anglų kalba, kuri šiuo metu vyrauja pasaulyje. Tai reiškia, kad šalia gimtosios būtina mokėti ir anglų kalbą (ir ne tik). Kalba, kuri skirta tarpkultūriniam bendravimui, kartais dar vadinama *kalba – tarpininke*. Būtent tokia kalba šiuo metu yra anglų kalba.

Nuo seno mokslininkai domėjosi, koks egzistuoja ryšys tarp kalbos, mąstymo ir kultūros. Praktinius žingsnius tyrinėjant šią problemą žengė amerikiečių antropologas F. Boasas ir britų socialinis antropologas B. Malinovskis. F. Boasas dar 1911 m. atskleidė tą ryšį lygindamas kultūras pagal jų žodyną. Jis pastebėjo, kad šiaurės amerikiečiai sniegui pažymėti turi du žodžius: sniegas (*snow*) ir šlabdriba (*slush*). Tuo tarpu Aliaskos eskimai – 20 žodžių, nurodančių sniego būklę. Tokia verbalinė įvairovė rodo, kad eskimams sniegas – tai ne šiaip sau oro būklė, bet svarbiausia

jo dalis, kuria remiasi dauguma jų kultūros elementų.

Šiuo metu turbūt plačiausiai paplitę du požiūriai į kalbos ir kultūros santykį.

Pirmas požiūris. Pasak jo, kalba ir kultūra juda viena kryptimi. Teigiama, kad jei kalba yra paprastas tikrovės atspindys, tai kalba taip pat tėra paprastas kultūros atspindys. Tikrovės pokyčiai turi įtakos ir kultūros pokyčiams, o tai atsispindi ir kalboje. Tačiau lieka neaišku, kaip kalba keičia kultūrą.

Antras požiūris. Jis remiasi amerikiečių lingvistų E. Sepiro ir B. Uorfo hipoteze, kad žmonės mato pasaulį įvairiai – per savo kalbos prizmę, kad kalba ne šiaip sau minčių reprodukovimo instrumentas, bet ir pati formuoja mūsų mintis. Taigi realus pasaulis mums egzistuoja tiek ir taip, kiek ir kaip jis atsispindi mūsų kalboje. Kitaip tariant, skirtingomis kalbomis kalbantys žmonės skirtingai žiūri į pasaulį. Tačiau jei kiekviena kalba atspindi pasaulį tik jai būdingu būdu, tai kalbos skiriasi savo „pasaulio vaizdais“.

Ši hipotezė remiasi tokiais teiginiais:

- kalba lemia ja kalbančios tautos mąstymo būdą;
- realaus pasaulio pažinimo būdas priklauso nuo to, kokia kalba mąsto jo subjektai.

Pasak šios hipotezės, daiktas ar reiškinys tampa mums prieinamas tik tada, kai jam suteikiame pavadinimą. Daiktas, neturintis pavadinimo, mums tiesiog neegzistuoja. Suformuluodami bet kokį pavadinimą mes tuo pačiu įtraukiame šią naują sąvoką į sąvokų sistemą, kuri jau egzistuoja mūsų sąmonėje. Taigi galima teigti, kad kalba ne tik paprastai

atspindi pasaulį, bet ji kuria idealų jo vaizdą mūsų sąmonėje, t. y. kuria antrąją realybę, su kuria žmogus turi reikalo pirmiau, nei su realios tikrovės daiktais (pirma daiktas pavadinamas ir tik tuomet jis tampa realybe žmogui). Todėl skirtingomis kalbomis kalbantys žmonės mato pasaulį savaip.

Pasak šios hipotezės, realus pasaulis kuriamas dėl konkrečios kultūros kalbinių ypatumų. Kitaip tariant, tie kalbiniai ypatumai yra svarbiausias dalykas pavadinant daiktus ir reiškinius, kurie, juos įvardijus, tampa realybės faktais, pradeda savarankišką gyvenimą. Kiekviena kalba turi savą būdą pateikti tą pačią realybę.

Ši teorija susilaukė ir kritikos. Kritikai pateikia tokius kontrargumentus:

- 1) sąvokų šaltinis yra tikrovės reiškiniai ir daiktai. Bet kuri kalba yra žmogaus pasaulio priėmimo atspindys, o ne visagalė jėga, kurianti pasaulį;
- 2) kalba didžia dalimi yra žmogaus fiziologinės organizacijos ypatybė, kuri susiformavo kaip ilgo organizmo prisitaikymo prie aplinkos rezultatas.

Lingvistinio reliatyvizmo hipotezė paskatino kalbos, mąstymo ir kultūros sąveikos problemų tyrinėjimus ir sukūrė trečią požiūrį, kuris savaip aiškina šitą sąveiką.

Pagrindiniai jo teiginiai būtų tokie:

- kalba yra sudėtinė dalis kultūros, kurią mes paveldėjome iš protėvių;
- kalba – pagrindinis instrumentas, kuriuo mes įsisaviname kultūrą;
- kalba yra svarbiausias kultūros reiškinys, kadangi pažinti kultūrą įmanoma tik pažįstant kalbą kaip kodą.

Tai reiškia, kad *tarp pasaulio ir kalbos stovi žmogus – kalbos skeleidėjas ir kultūros skeleidėjas*. Būtent jis suvokia ir priima pasaulį jutimo organais ir mąstydamas kuria šio pasaulio vaizdinius. *Tad tarp realaus pasaulio ir kalbos įsiterpia mąstymas*.

Žodis atspindi ne patį daiktą ar reiškinį, o tai, kaip jį mato žmogus, t. y. pasaulio vaizdą, kuris yra jo galvoje perimant kultūrą. Taigi kalba nėra paprastas veidrodis, automatiškai atspindintis supantį pasaulį, o greičiau prizmė, per kurią žmonės žiūri į pasaulį ir kuri kiekvienoje kultūroje yra savita¹⁶.

Kalba, mąstymas ir kultūra glaudžiai tarpusavyje susiję, todėl negali egzistuoti atskirai vienas nuo kito. Kadangi kiekvienas kalbos vartotojas yra ir tam tikros kultūros skeleidėjas, tai kalbiniai ženklai įgyja savybę atlikti ir kultūros ženklų funkciją. Tuo pačiu tampa priemone pristatyti pagrindines kultūros nuostatas.

Kelias nuo realaus pasaulio sąvokos ir jos išreiškimo žodžiu link atskirose tautose yra skirtingas ir sąlygotas įvairių kultūrinių, klimatinių sąlygų, taip pat įvairios socialinės aplinkos. Todėl kiekviena tauta turi savo kultūrą ir savo kalbinį pasaulį, kuris yra perduodamas iš kartos į kartą. Turint tai omeny, galima geriau suprasti, kodėl kyla tiek daug problemų verčiant informaciją iš vienos kalbos į kitą...

Absoliučiai tikslus vertimas yra neįmanomas, nes egzistuoja skirtingi pasaulio suvokimo paveikslai. Todėl kartais neįmanoma rasti tinkamo kalbinio ekvivalento: tiesiog toje kultūroje egzistuoja sąvokos ir daiktai, išreikšiami terminais, kurių kitose kultūrose nėra. Pavyzdžiui, anglų kalboje nėra žodžių, nusakančių tokius

dalykus kaip cepelinai, blynai, kastinis, degtinė ir t. t. Esant būtinybei, jiems ieškoma pakaitalų.

Kita ne mažiau svarbi problema – tai egzistuojantis skirtingas daiktų ir reiškinių supratimas, nors jie išreikšti tais pačiais žodžiais. Pavyzdžiui, rusų k. „žalios akys“ – tai burtininkės akys, savotiškas poetinis posakis, tuo tarpu ang-

lų kalboje „žalios akys“ reiškia pavydo jausmą.

Žodis kaip kalbos vienetas siejamas su juo apibūdinamu realaus pasaulio reiškiniu ar daiktu. Tačiau įvairiose kultūrose šis atitikimas gali būti labai skirtingas, nes patys daiktai ir reiškiniai gali būti skirtingi, t. y. atlikti skirtingas funkcijas.

IŠVADOS

Puoselėdama vertybes visuomenė stengiasi sukurti individui vertybinės saugos sistemą, kur jis gali būti priimtas. Visuomenės vertybinės saugos sistemos tikslas – laiduoti esmines individo ir visuomenės vertybinės egzistencijos garantijas. Šių garantijų laidavimas priklauso nuo dviejų dalykų: pirma, gebėjimo atspėti visuomenės (ir atskirų jos socialinių ir kultūrinių grupių) vertybines orientacijas, interesus ir poreikius, antra, gebėjimo sudaryti vienodas sąlygas jų puoselėjimams vertybėms klestėti ir skleisti (t. y. rasti joms terpę tarp kitų visuomenės vertybių). Tai nėra paprastas uždavinys.

Stiprėjantys visuotinės globalizacijos procesai skatina ne tik socialines, ekonomines transformacijas, bet ir kultūrinį pliuralizmą, kuris reiškia būti pasirengusiems gyventi ir veikti šalia žmonių ir tautų, turinčių kitokį pasaulio reiškinių matymą ir kitokias vertybines orientacijas. Taip pat aiškiau įvardyti savo tautinį tapatumą ir puoselėti kultūrinės vertybes, kurios vaidina itin svarbų vaidmenį tarpkultūrinėje komunikacijoje.

Vertybės tampa tiesioginiu ir svarbiausiu žmogaus veiklos stimulu ir reguliuotoju, jų dėka vyksta ir informacijos atranka, formuojasi socialiniai santykiai,

bendravimo įpročiai ir t. t. Kadangi žmogaus sąmonėje vienu metu sugyvena daugybė įvairaus pobūdžio ir turinio vertybių, tai leidžia sakyti esant vertybių sistemą, kurios viduje vienos ar kitos vertybės yra atitinkamai išdėstytos, sudėtos ir turi joms skirtą vietą.

Tokia sistema užtikrina tos kultūros vientisumą, jos nepakartojamą pobūdį, būtiną tvarkos laipsnį ir nusakomumą. Vertybės persmelkia visas žmogaus veiklos sritis. Jos tampa individų elgesio reguliatoriais įvairiose situacijose, padeda spręsti tarpasmeninio bendravimo metu kylančias problemas ir pasiekti užsibrėžtų tikslų. Absorbuodamas kultūrinės vertybes ir jomis vadovaudamasis praktinėje veikloje individas tuo pačiu pasirodo, kas esąs kaip atitinkamos kultūros atstovas. Kitaip tariant, demonstruoja savo kultūrinį tapatumą (identitetą).

Kultūrinio identiteto esmė ta, kad individas sąmoningai priima egzistuojančias kultūrinės normas ir elgesio modelius, vertybines orientacijas ir tapatina save ir savo elgesį su toje visuomenėje egzistuojančiais kultūriniais pavyzdžiais. Kultūrinis identitetas tarpkultūrinės komunikacijos kontekste atlieka dvejopas funkcijas. Viena vertus, jis pa-

deda komunikantams susidaryti nuomonę vieniems apie kitus, numatyti elgseną ir požiūrius ir šitaip palengvina bendravimą. Kita vertus, bendravimo procese neišvengiamai kyla įtampos ir konfliktai, kurių atsiradimą skatina kultūrinis skirtingumo supratimas/nesupratimas. Įveikti įtampas įmanoma tik pripažinus, kad kiekvienoje kultūroje ko-

egzistuoja (sugyvena) du komponentai – bendražmogiškas ir nacionalinis. Abu vienodai svarbūs, reikalingi ir negali būti menkinami ar netgi aukojami vardan tariamai kilnių tikslų, o visokeriopai puoselėjami. Juolab kad būtent tai ir sudaro prielaidas kultūriniam identitetui išsaugoti ir tarpkultūrinei komunikacijai bei mainams plėtoti.

Literatūra ir nuorodos

¹¹ Žr. Анатолий Петрович Садохин, *Теория и практика межкультурной коммуникации*. Москва: Прогресс, 2004. c. 145–152.

¹² Žr. Marshall, R.Singer, *Perception and Identity in Intercultural Communication*, p. 159–161.

¹³ Žr. Анатолий Петрович Садохин, *Теория и практика межкультурной коммуникации*. Москва: Прогресс, 2004, c. 56.

¹⁴ Marie Jane Colier, Thomas Milt, Cultural Iden-

tity: An Interpretative Perspective. Kn. Young Y. Kim, W. B. Gudyskunst (eds.), *Theories in Intercultural communication*. Newbury Park, 1995, p. 42–47.

¹⁵ Žr. ten pat, p. 78–81.

¹⁶ Žr. Lars Erik Cederman, Nationalism and Bounded integration: What it Would Take to Construct a European Demos, *European Journal of International Relations*, 7(3), 2001, p. 146–164.